

билан бир қаторда унинг **маълумот даражаси** ҳам муҳимлигини, инсоннинг маълумот даражаси унинг талаб, эҳтиёж ва манфаатларини, маънавий-ахлоқий ва маданий қўринишларини шакллантиришини таъкидлайди [3, 33-6].

Ёшлар содир этадиган жиноятларнинг бошқа содир этиладиган жиноятларга нисбатан таъсир доираси жиноий тажовуз йўналишининг турларига кўра ўзгариб туриш хусусиятига эга.

Энг хавфлиси, ёшларнинг жиноят содир этишда уларнинг бирлашиши жиноятчиликнинг кўпайишига олиб келиши мумкин. Жиноятчиликнинг «ёшариши» жиноятларни содир этилишида ёшлар ва ўспиринлар иштирокининг ортганлигидир. Маълумки, ёшлар томонидан содир этиладиган жиноятлар иштирокчилик асосида, гуруҳ бўлиб содир этилади. Бу эса ёшларни табиатига хос ҳолат ҳисобланади.

Хулоса сифатида таъкидлаш мумкинки, ёшлар томонидан жиноят содир этишларини олдини олишга қаратилган кенг кўламли профилактик ишларни амалга оширилиши талаб этилади. Бу борада давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, нодавлат ноtijорат ташкилотлари, корхоналар, таълим муассасалари ва бошқа муассасалар ёшлар томонидан жиноят содир этишга нисбатан салбий муносабатни шакллантириш бўйича ўз ваколатлари доирасида ижтимоий, ташкилий-ҳуқуқий ҳамда бошқа чора-тадбирлар мажмуини амалга оширишлари зарур. Буюк маърифатпарвар Абдулла Авлонийнинг «Тарбия биз учун ё ҳаёт, ё мамот, ё нажот, ё ҳалокат, ё саодат, ё фалокат масаласидир», деган сўзлари асримиз бошида қанчалар муҳим ва долзарб бўлганидек, ҳозирги кунда миллатимиз учун ҳам шунчалик, балки ундан ҳам муҳим ва долзарбдир.

Адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев БМТ Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида нутқ сўзлади // <http://uza.uz>.
2. Абдулла А. Туркий гулистон ёхуд ахлоқ. – Т.: Ўқитувчи, 1992. – 160 б.
3. Отажонов А.А. Жиноятга дахлдорлик: жиноят-ҳуқуқий ва криминологик жиҳатлар: юрид.фан.номз.дис. автореф.–Т., 2009. – 90 б.
4. Холов А.Т. Вояга етмаган шахсни жиноят қилишга жалб этишнинг олдини олишда профилактик чора-тадбирларнинг аҳамияти // Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академиясининг ахборотномаси. – 2018. - №2. – Б.61-63.

М.Т.Умματος,

ЎзР ИИВ Академияси “Жамоат тартиби ва хавфсизлиқни таъминлаш” кафедраси ўқитувчиси

ЖАМОАТ ТАРТИБИ ВА ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА АХБОРОТ-ТАҲЛИЛ ФАОЛИЯТИНИНГ АҲАМИЯТИ

Аннотация. мақолада ички ишлар органларида ахборот-таҳлил фаолиятининг ўрни, асосий мақсади ва жамоат тартибини сақлаш ва фуқаролар хавфсизлигини таъминлаш, жиноятчиликка қарши курашишдаги ўзига хос жиҳатлари ёритилган.

Таянч тушунчалар: ахборот, таҳлилий фаолият, усул, услубият, ахборот-таҳлилий таъминланиш, ички ишлар органларининг ахборот-таҳлилий иши.

Аннотация. в статье рассматриваются понятие, сущность и содержание информационно-аналитической деятельности органов внутренних дел при осуществлении охраны общественного порядка, профилактики правонарушений и борьбы с преступностью в контексте проводимой в стране судебной-правовой реформы.

Ключевые слова: информация, аналитическая деятельность, метод, методология, информационно-аналитическое обеспечение, сущность информационно-аналитической работы органов внутренних дел.

Annotation. in article the concept, essence and the maintenance information and analytical activity of internal affairs are considered at realisation of protection of a public order, preventive maintenance of offences and struggle against criminality in a context of judicial-legal reform carried out in the country.

Keywords: the information, analytical activity, a method, methodology, information-analytical maintenance, essence of information-analytical work of law-enforcement bodies.

Дунёда ахборот-таҳлил фаолияти жамиятнинг барча соҳаларида кенг йўлга қўйилган. Бу фаолият бевосита ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар, жумладан ички ишлар органлари томонидан ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашишга ҳам тааллуқли. Ҳозирги кунда ички ишлар органлари тизимини янада такомиллаштириш, уларнинг қўйи бўғинларини аҳолига янада яқинлаштириш мақсадида уларни мустаҳкамлаш, барча соҳавий хизматларнинг вазифаларини, функцияларини аниқ белгилаш, дунёда содир бўлаётган барча хавф-хатарларни ҳисобга олган ҳолда куч-воситаларни оқилона тақсимлашга қаратилган кенг қамровли ишлар амалга оширилиб келинмоқда.

Амалга оширилган чора-тадбирлар ички ишлар органлари ролини ошириш, уларни ҳар бир ходим томонидан ўз хизмат бурчи – «Халқ манфаатларига хизмат қилиш»ни сўзсиз бажарадиган ижтимоий йўналтирилган профессионал тузилмага айлантириш имконини берди.

Шу сабабли ички ишлар органларида ахборот-таҳлил фаолиятини самарали ташкил этиш борасида бугунги кунда Ички ишлар вазирлиги томонидан бир қанча чора-тадбирлар ишлаб чиқилди.

Жумладан, 2018 йил 23 август куни Ўзбекистон

Республикаси Президентининг «Ички ишлар органлари бошқарув, назорат ва шахсий таркиб билан ишлашнинг самарали тизимини жорий этиш бўйича чора-тадбирлар тўғрисида» ПҚ-3919-сонли қарори қабул қилинди.

Ушбу қарорга асосан ички ишлар органлари фаолиятига самарали бошқарув, назорат ва шахсий таркиб билан ишлаш тизимини жорий этиш мақсадида, шунингдек, 2017–2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясига мувофиқ, ИИОнинг кундалик фаолиятини ташкил этиш тизимини янада такомиллаштиришнинг устувор йўналишлари ҳисобланиб:

- вужудга келаётган реал тезкор ва криминоген вазиятни ҳисобга олган ҳолда ички ишлар органларининг куч ва воситаларини мувофиқлаштирган тарзда тақсимлаш ва бошқаришнинг самарали механизминини жорий этиш;

- жамоат тартибини сақлаш, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасида таҳлилий ишларни аниқланаётган амалий муаммоларни тизимли таҳлил қилиш ва криминоген вазиятни прогностлашга йўналтириш мақсадида тубдан қайта кўриб чиқиш;

- лавозимларни юқори маънавий-ахлоқий, ишчанлик ва касбий сифатларга эга номзодлар билан жамлашни назарда тутган ҳолда, ички ишлар органларига хизматга қабул қилишнинг сифат жиҳатдан янги, соддалаштирилган тартибини ўрнатиш;

- шахсий таркиб билан тарбиявий ишларни олиб боришнинг самарали тизимини жорий этиш, шу жумладан илмий-психологик услубларни мақсадли қўллаш орқали уларнинг хизмат ва оилавий-маиший муаммоларини ўрганиш;

- қонунийликни сўзсиз таъминлаш, хизмат интизомига қатъий риоя қилиш ва ходимлар томонидан содир этилган ҳуқуқбузарликларни ўз вақтида аниқлашга қаратилган вазифаларни бажариш юзасидан таъсирчан идоровий назоратни ташкил қилиш;

- иш юритиш механизми ва ҳужжатлар айланиши тартибини такомиллаштириш, ички ишлар органлари тизимининг барча бўғинларида норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг ўз вақтида, бир хилда ва тўлиқ бажарилишини таъминлаш.

Ички ишлар органларида ахборот-таҳлил фаолиятини такомиллаштириш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Ташкилий-инспекторлик ва ахборот-таҳлил бош бошқармаси, юридик таъминлаш бошқармаси, жисмоний, юридик шахсларнинг мурожаатлари билан ишлаш ва иш юритиш бошқармаси негизда Ички ишлар вазирлигининг Ташкилий департаменти ташкил этилди.

Мамлакатимизда криминоген вазиятни тизимли таҳлил ва прогноз қилиш, ундаги ўзгаришларга ўз вақтида муносабат билдириш, ички ишлар органлари фаолиятининг жиноятчилик ҳолати ва унга қарши курашиш натижаларини ўрганиш асосида тегишли режаларни тузиб бу борадаги ишларни ташкиллаштириш вазифалар қўйилди.

Ички ишлар органларининг фаолияти самарадорлигини таҳлил қилиш ва баҳолаш, уларни комплекс текшириш ва назорат қилиш, амалий ва услубий ёрдам кўрсатиш, шу жумладан иш натижадорлигини ошириш юзасидан таклифлар ишлаб

чиқиш мақсад қилиб қўйилди.

Ички ишлар органларида ахборот-таҳлил фаолиятини амалга ошириш жараёнида Ўзбекистон Республикаси Президенти, Олий Мажлиси ва Вазирлар Маҳкамасининг ички ишлар органлари фаолиятини ташкил этиш соҳасидаги қарорларини ўз вақтида, бир хилда ва тўлиқ бажарилиши устидан таъсирчан назоратни амалга ошириш белгиланди.

ИИОнинг ҳуқуқни қўллаш амалиётида ягона ҳуқуқий сиёсат ва назоратни ташкил этиш, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасидаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни такомиллаштириш бўйича таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқиш тўғрисида вазифалар асос сифатида олинди.

Департамент белгиланган вазифалар ижроси самарадорлини мустақил ўрганиш, раҳбар ходимларга баҳо бериш ҳамда ички ишлар органларининг тезкор-хизмат фаолиятини такомиллаштириш бўйича таклифлар киритиш ҳуқуқига эгаллиги қарорда алоҳида кўрсатиб ўтилган.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 23 августдаги ПҚ-3919-сон қарорида мамлакатимизда вужудга келаётган реал тезкор ва криминоген вазиятни ҳисобга олган ҳолда ички ишлар органларининг куч ва воситаларини мувофиқлаштирган тарзда тақсимлаш ва бошқаришнинг самарали механизминини жорий этиш, жамоат тартибини сақлаш, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасида таҳлилий ишларни, аниқланаётган амалий муаммоларни тизимли таҳлил қилиш ва криминоген вазиятни прогностлашга йўналтириш мақсадида тубдан қайта кўриб чиқиш ҳамда лавозимларни юқори маънавий-ахлоқий, ишчанлик ва касбий сифатларга эга номзодлар билан жамлашни назарда тутган ҳолда, ички ишлар органларига хизматга қабул қилишнинг сифат жиҳатдан янги, соддалаштирилган тартибини ўрнатиш муаммоларининг долзарблиги таъкидлаб ўтилган [1].

Дарҳақиқат айна пайтда ички ишлар органларнинг ахборот-таҳлил фаолияти уларнинг ҳуқуқбузарликлар профилактикаси, жиноятларнинг олдини олиш, тергов қилиш жараёнида ички ишлар органларнинг ахборот-таҳлил фаолияти кенг қўлланилмоқда. Бу борада ИИОнинг барча соҳавий хизматларида ахборот-таҳлил фаолияти кенг йўлга қўйилган бўлиб, ахборот-таҳлил фаолиятининг мазмунини маъмурий ҳудудда содир бўлаётган ҳодиса ва жараёнлар моҳияти, уларнинг юзага келиш сабаблари ҳамда криминоген вазиятнинг ҳолати ва хусусиятига таъсирини ўрганиш, таҳлил қилиш, ички ишлар органлари фаолиятини тезкор вазият тўғрисидаги маълумотлар билан таъминлаш ҳамда шу асосда салбий омилларни бартараф этиш бўйича ишларнинг асосий йўналишлари сифатида белгиланган мумкин.

Шу ўринда ахборот-таҳлил фаолиятининг йўналишлари билан бирга ахборот-таҳлил фаолиятига оид «ахборот», «таҳлил», «фаолият», «усул», «услубият (методология)», «информатика», «ахборот-таҳлилий таъминот услубияти», «ахборот-таҳлилий иш» каби асосий тушунчаларга тўхталиш мақсадга мувофиқ.

Айрим манбаларда ахборот (информация) (лат. informatio – тушунтириш, баён этиш деган маъноларни англатади) – муайян маълумотлар ҳамда билимлар йиғиндиси деб берилган [2, 177-бет]. Таҳлил эса, бир бутунни фикран ёки амалда таркибий қисмларга

бўлишга асосланган илмий–тадқиқот услуги ёки бирор нарсани ўрганиш.

Фаолият ибораси иш, ғайрат, хизмат маънолари, бирор–бир фаолият (иш) билан шуғулланишни англатади. Усул сифатида асосий қоидалар, қонунлар, қабул қилинган тартиб, бирор нарсани юзага чиқариш, амалга ошириш йўли ёки ҳаракат тарзи, хили тартиби, йўли маъноларни билдиради.

Услуб (метод (грекча – *methodos* – йўл, тадқиқот, таълим бериш, баён қилиш усули)), воқеликни билиш ва амалий ўзгартириш операциялари ва усуллари йиғиндиси; билиш ва амалиётда маълум бир натижаларга эришиш усули; тадқиқотчи томонидан уни қизиқтираётган муаммони ечишда вазифаларни қўйишдан то натижаларни баён қилишгача бўлган жараёнда фойдаланиладиган воситалар ва усуллар мажмуаси.

Услубият (методология) – бирор-бир фанда қўлланиладиган билиш воситалари, услуб ва усулларининг мажмуи, билиш ва амалий фаолиятнинг воситалари, шарт-шароитлари ва ташкил этиш тамойилларини ўрганувчи билим соҳаси деб белгиланган.

Ахборот-таҳлилий таъминот услубияти – таҳлилга асосланган ҳолда ахборотни яратиш, қидириш, қайта ишлаш ва тарқатиш тизимида қўлланиладиган восита, услуб ва усуллар мажмуасидир.

Ахборот-таҳлилий иш – бу мантикий, стратегик ва математик услублардан фойдаланилган ҳолда муаммоларни вазиятларни ўрганиш ва таҳлил этиш ҳамда уларни самарали тарзда ечиш бўйича тавсиялар бериш жараёнидир.

Информатика – кенг маънода барча турдаги ахборотларнинг, яъни жамият, табиат ва техник қурилмаларга оид маълумотлар йиғиндисини жамлаш, қайта ишлаш, сақлаш ва тарқатишга оид билимлар тизимидир [3, 48-50 бетлар].

Ахборот-таҳлил фаолиятининг асосий мақсади, биринчи навбатда, тегишли фаолиятнинг тўғри ва самарали ташкил этилишига қаратилган долзарб вазифаларни ҳал этиш бўйича бошқарув қарорларини ишлаб чиқиш ва қабул қилишга масъул бўлган мансабдор шахсларга қўмаклашишдан иборатдир.

Ахборот ички ишлар органларининг жамоат тартибини сақлаш ва фуқаролар хавфсизлигини таъминлаш, жиноятчиликка қарши курашиш, айниқса ҳуқуқбузарликларнинг профилактикасини амалга оширишни ташкил этишда ўта муҳим элементга айланиб бормоқда [4, 154-155 бетлар]. Бироқ шу ўринда ҳар қандай ахборот ҳам ички ишлар органларининг диққатини тортувчи объект бўла олмаслигини таъкидлаб ўтиш муҳимдир. Ички ишлар органларига келиб тушадиган ахборотлар муайян талабларга жавоб бериши зарур. Уларни йиғиш аниқ бир мақсадни кўзлаб, маълум бир мантиқ асосида амалга оширилиши лозим. Бундай ахборотларга қуйидагиларни киритиш мумкин: ички ишлар органларининг ҳамда унинг ташқи таъсир объектларининг ҳолати ва фаолиятини белгилувчи ахборотлар; ички ишлар органлари тизимининг фаолиятини белгилувчи ташқи муҳитнинг ҳолати ва таъсирини ифодаловчи ахборотлар.

Ушбу таърифнинг энг умумий хусусиятга эгалигини сезиш қийин эмас. Бироқ ички ишлар органларини бошқариш жараёнида фойдаланиладиган барча турдаги ахборот мажмуи бўлмиш ахборот тизимини

кўриб чиқиш ва таснифлаш орқали ушбу таърифни аниқ мазмун билан тўлдириш мумкин.

Ички ишлар органларида ахборот-таҳлил тергов, тезкор-қидирув, маъмурий фаолиятда муҳим аҳамиятга эга. Жамиятни бошқариш учун барча соҳаларда ахборот-таҳлил ишларини тўғри йўлга қўйиш лозим.

Маълумки, ички ишлар органлари олдига асосан жамиятдаги ҳуқуқбузарликлар, жиноятларнинг олдини олишга қаратилган барча ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар ва бошқа нодавлат, нотижорат ташкилотлар билан ҳамкорликда чора-тадбирларни ишлаб чиқиб, амалга ошириш мажбурияти юклатилган.

Таъкидлаш жоизки мамлакатимизда айти пайтда жамоат тартиби ва хавфсизликни таъминлашда ички ишлар органлари томонидан комплекс ахборот-таҳлил ишларини олиб боришга тўғри келмоқда. Хусусан, ҳар бир аҳоли яшаш жойларида географик, ижтимоий-сиёсий ҳолатлар, криминоген вазият аҳволи тўлиқ ўрганилиб, кейин бошқарув қарорларини қабул қилишга киришилмоқда.

Ахборот-таҳлил фаолиятининг ички ишлар органларидаги объекти –жамятдаги муносабатлар ҳисобланиб уни мунтазам таҳлил этиб борилади. Предмети сифатида ички ишлар органлари ахборот-таҳлил фаолиятини ҳуқуқий-ташкилий факторларини ўрганиш асоси ҳисобланади [5, 70-72 бетлар].

Ахборот-таҳлил фаолиятини амалга оширишдан мақсад – ички ишлар органларида жиноятчилик, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ҳамда жамоат тартиби хавфсизлигини таъминлаш мақсадида куч ва воситаларни тўғри тақсимлаш, самарали фойдаланиш борасида тўғри ва ўз вақтида бошқарув қарорларини қабул қилишдан иборат.

Ички ишлар органларида ахборот-таҳлил фаолиятини амалга ошириш мақсадида қўйидаги вазифаларнинг бажарилиши лозим. Улар қаторида ички ишлар органларида олинadиган маълумотларни тизимли сифатли олинишни ташкил этиш, ахборотни қайси манбалардан олинганини кўриб чиқиш ва таҳлил қилиш, олинган ахборот маълумотларни мазмунли таҳлил этиш ва тўғри ҳал этиш борасида қарорлар қабул этиш, маълумотлар олинadиган манбаларни аниқлаш ва тўғри таҳлил этиш чораларини кўриш ҳамда ахборот-таҳлил фаолияти самарадорлигини ошириш борасида чора-тадбирларни белгилаб бориш керак.

Ички ишлар органларида ахборот-таҳлил фаолияти бутун бошқарувнинг асоси ҳисобланади. Ахборот-таҳлил асосида ҳар бир ички ишлар органлари томонидан доимий равишда ҳуқуқбузарликлар, жиноятлар, ҳодисалар бевосита суткалик, ойлик, чораклик, йиллик таҳлил этиб борилади. Шу асосида тегишли чора-тадбирлар белгиланиб, бошқарув қарорлари қабул қилинади.

Барча олинган маълумотлар асосида ички ишлар органлари соҳавий хизматлари таҳлил этилиб, жиноятлар ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, жамоат тартиби ва хавфсизликни таъминлашда куч воситаларни жалб этиш тўғрисида бошқарув қарорларини қабул қилишади.

Ҳар бир жамиятда ахборот манбалари доимий равишда ривожланиб, мунтазам янгиланиб боради. Ички ишлар органларига кечаю-кундуз ҳар хил маълумотлар келиб тушади ва жамланиб борилади.

Шу боис ҳар бир келиб тушган хабар, маълумотларни тўлиқ текшириб, тўғрилигига ишонч

ҳосил этилгач, таҳлил этишга тўғри келади ва жуда кўплаб вақт, куч сарф этилиши талаб этилади. Чунки хабар тўлиқ текширилмаса нотўғри қарор қабул қилинишига олиб келинади ва бу ички ишлар органларининг бошлиқлари ноқулай ҳолатга тушишига олиб келади.

Ички ишлар органларида асосан хабар, маълумотлар навбатчилик қисмига келиб тушади ва шу жойда ўрганилиб, таҳлил этилиб, раҳбарга маълумот берилади. Шу асосда бошқарув қарорлари қабул қилинади.

Ахборот маълумотларни текшириб таҳлил этиш учун қўйидаги ишлар амалга оширилади: ахборот келиб тушган объектнинг мазмуни тўғрисида, келиб тушган хабар, маълумотни текшириш учун қабул қилиб, уни текширишга топшириқлар ишлаб чиқиш ҳолати, текшириш учун ички ишлар органларининг ўзида гуруҳлар тузиб топшириқ бериш жараёни.

Ички ишлар органларига келиб тушаётган хабар ва маълумотларни қўйидагиларга бўлиш мумкин:

биринчидан, ички ишлар органлари бошқарувига бевосита боғлиқ маълумотлар, хабарлар;

иккинчидан, ички ишлар органлари бошқарув аппаратининг вазифаларини амалга ошириш билан боғлиқ маълумотлар;

учинчидан, ички ишлар органлари вазифаларини чегаралаш ва фаолиятлари билан боғлиқ маълумотлар (бунга асосан қонунлар, Президент фармонлари, қарорлари, ҳукумат қарорлари киради).

Ички ишлар органлари фаолиятидаги ҳуқуқ-тартибот йўналишини бевосита қўйидагилар кўрсатади:

– географик маълумотлар (асосан ҳудуд чегаралари, рельефе, иқлими шароити ва бошқ.) маъмурий-ҳудудий томондан жамоат тартибини сақлаш тўғрисидаги маълумотлар;

– ҳудуддаги сиёсий-иқтисодий ҳолат тўғрисидаги маълумотлар;

– ҳудуддаги саноат корхоналари, ишлаб чиқариш объектлари, қурилиш, алоқа, соғлиқни сақлаш, маданият, савдо, таълим объектлари ҳолати тўғрисидаги маълумотлар;

– аҳоли сони, иш билан бандлиги, маълумот даражаси, ёши, аҳолининг келиб кетиш ҳолати, муқаддам судланган шахслар, гиёҳвандлар, руҳий касаллар, спиртли ичимликларга ружу қўйган шахслар ва ўз жонига қасд этишлар тўғрисидаги маълумотлар.

Ушбу маълумотлар асосан статистик маълумотлардан олинади.

Шу ўринда айтиш жоизки ички ишлар органларидаги ташқи маълумотлар объектини қўйидагилар ташкил этади: ҳуқуқбузарликларнинг келиб чиқиш сабабларини аниқлаш, ҳуқуқ-тартиботни бузувчи шахслар, жазони ўтаётган шахслар тўғрисидаги ташқи томондан келадиغان маълумотлар, ҳуқуқбузарлик жиноятлар тўғрисидаги маълумотлар динамикаси, ҳолати, географик жойи, келиб чиқиш сабаблари, жиноят объектлари тўғрисида маълумотлар, жиноят қилган шахслар тўғрисидаги маълумотлар (ёши, жинси, иш жойи, яшаш аҳоли, маълумоти, судланганлиги, жамоат тартибини бузганлиги) ҳақидаги маълумотлар.

Мазкур маълумотларни олишда асосан ички ишлар органлари манба ҳисобланади, чунки ички ишлар органларида доимий равишда ҳисоб-китоб, рўйхатга олиш ишлари олиб берилади ва бу борада маълумотлар базаси яратилган. Шахсни ўрганиш тўғрисидаги маълумотларга қўшимча равишда яшаш,

иш ва ўқиш жойидан суриштирилиб маълумотлар олинади.

Ички ишлар органлари жамоат тартиби ва хавфсизлигига бевосита таъсир этувчи ва ҳамкорликда ишлар олиб борувчи ҳуқуқни муҳофаза қувувчи бошқа идоралар томонидан келадиغان маълумотларни ҳам таҳлил этади. Хусусан, прокуратура, суд, давлат хавфсизлик хизмати, божхона, солиқ адлия идораларидан тегишли маълумотлар, хабарлар келиб тушади. Шу билан бирга, жамоат тартиби хавфсизлигига тааллуқли хабар, маълумотлар ҳарбий қисмлардан, миллий гвардия қисмларидан келиб тушади ва таҳлил этилади. Аксарият маълумот ва хабарлар йўналтирувчи, илмий-методик характерида ҳам бўлиши мумкин. Шунингдек, илмий адабиётлардан олинади хабар ва маълумотларни ҳар томонлама текшириш талаб этилади.

Ҳар бир хабар ва маълумотни текшириш жараёнида ички ишлар органларида турли баённома, актлар тузилади ва бу маълумотномада акс эттирилади ҳамда ҳал этилади.

Ички ишлар органларига келиб тушган хабар, маълумотларни текшириш жараёнида бир қанча усуллардан фойдаланилади. Асосан математик назарияга асосланган жуда кўплаб хабар, маълумотлар асосан ички ишлар органларига фoш этилмаган жиноий ҳодисалар тўғрисида келиб тушади. Шу сабабли воқеа-ҳодисаларнинг содир этилгани, қандай, ким содир этганлигини аниқлаш ҳақида жуда кўплаб маълумотлар тўплашга тўғри келади.

Маълумотнинг қимматлиги асосан қўйилган вазифанинг ечимини топишга қаратилган хабар ҳисобланади.

Ҳар бир ички ишлар органларига келиб тушган маълумот ва хабарлар асосан тўлиқлиги ва аниқлиги билан баҳоланади. Келиб тушган хабар, маълумотнинг тўғрилиги, уни ҳал этишда асосий роль ўйнайди. Шунга кўра ички ишлар органларидаги ходимлар тўғри қарор қабул қилишади ва ўз масалани вақтида ҳал этади.

Демак, ички ишлар органларига келиб тушадиган ҳар қандай хабар, маълумотларнинг ҳар томонлама тўлиқ бўлиши бевосита унинг ўз вақтида ҳал этилишида муҳим роль ўйнайди ва бу ички ишлар органларида ахборот-таҳлил фаолиятини олиб боришда асосий манба ҳисобланади.

Хулоса қилиб айтганда, ички ишлар органлари амалий фаолиятининг муҳим йўналишларидан бирини ахборот-таҳлил фаолияти ташкил этади. Шу боис хизмат кўрсатилаётган ҳудудда жамоат тартибини сақлаш ва жиноятчиликка қарши кураш вазифаларининг муваффақиятли таъминланиши кўп жиҳатдан ахборот-таҳлил фаолиятининг қай даражада йўлга қўйилганлигига ҳам боғлиқ.

Адабиётлар рўйхати:

1. Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий база-си, 24.08.2018 й., 07/18/3919/1787-сон
2. Балмасова Н. М. Системный подход и оценка информационно-аналитического обеспечения управления органами внутренних дел // Право и образование. 2009. – № 3. – С. 171 – 177.
3. Талхигова Л.А. Совершенствование информа-ционно-аналитической работы в ОВД //Административное право и процесс. 2011. – № 1. – С. 48 – 50.

4. Исаев И.Х. Особенности процесса аналитического обеспечения правоохранительной деятельности органов внутренних дел на районном // Закон и право. 2015. – № 12. – С. 154 – 155.

5. Белоглазов Е. Г. Информационные технологии аналитического обеспечения борьбы с преступностью // Вестник Московского университета МВД России. 2006. – № 1. – С.70 – 72.

Л.Ю. Югай,

докторант Академии МВД РУз

СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ РЕГЛАМЕНТАЦИИ ДАКТИЛОСКОПИЧЕСКОЙ РЕГИСТРАЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН

Аннотация: в статье раскрываются возможности и место дактилоскопической идентификации как одного из основных видов биометрической регистрации личности. Проводится сравнительный анализ законодательных актов, затрагивающих дактилоскопическую регистрацию в Республике Узбекистан и за рубежом. На основе комплексного подхода рассматриваются проблемы законодательного регулирования дактилоскопической регистрации, международного обмена дактилоскопической информации. Формулируются предложения по разработке Закона «О дактилоскопической регистрации» с учетом зарубежного опыта.

Ключевые слова: дактилоскопическая регистрация, биометрический паспорт, отпечатки пальцев, папиллярные линии, профилактика правонарушений, правовое обеспечение.

Аннотация: мақолада шахсни биометрик рўйхатга олишнинг асосий турларидан бири сифатида дактилоскопик идентификациянинг имкониятлари ва ўрни очиб берилган. Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси ва хорижда дактилоскопик рўйхатга олишга тегишли қонунчилик ҳужжатлари қиёсий таҳлил қилинган. Комплекс ёндашув асосида дактилоскопик рўйхатга олиш муаммоларини қонун юзасидан тартибга солиш, халқаро дактилоскопик маълумотлар алмашинуви ёритилган ҳамда хорижий тажрибани ҳисобга олган ҳолда “Дактилоскопик рўйхатга олиш тўғрисида”ги Қонунни ишлаб чиқиш юзасидан таклифлар берилган.

Калит сўзлар: дактилоскопик рўйхатга олиш, биометрик паспорт, бармоқ излари, папилляр чизиқлар, ҳуқуқбузарлик профилактикаси, ҳуқуқий таъминлаш.

Annotation: The article reveals the possibilities and place of fingerprint identification as one of the main types of biometric registration of a person. It covers a comparative analysis of legislative acts affecting fingerprint registration in the Republic of Uzbekistan and abroad. On the basis of an integrated approach, the problems of legislative regulation of dactyloscopic registration, international exchange of dactyloscopic information are analyzed. Formulated proposals for the development of the Law "On Dactyloscopic Registration" taking into account international experience.

Keywords: dactyloscopic registration, biometric passport, fingerprints, papillary lines, crime prevention, legal support.

В Послании Президента Республики Узбекистан Ш.М. Мирзиёева Олий Мажлису особо подчеркивается о необходимости широкого внедрения в сферу профилактики и борьбы с преступностью и правонарушениями научного подхода и информационно-коммуникационных технологий [1].

Кроме того, ряд известных ученых – криминалистов подчеркивают необходимость широкого внедрения современных научно-технических средств и информа-